

В.П. Полковський,

Національний університет "Острозька академія",
м. Острог

Ю.О. Семенчук,

Національний економічний університет,
м. Тернопіль

ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ПІВНІЧНІЙ АМЕРИЦІ

У статті розглядаються актуальні питання стану викладання іноземних мов у Північній Америці. Аналізуються інтегративна та інструментальна мотивації на тлі кризових явищ гуманітарних наук.

Burning problems of teaching foreign languages in the North American continent have been considered in the article. Integrative and instrumental motivations of teaching students have been analyzed.

Актуальним викликом сьогодення у царині методики викладання іноземних мов (ІМ) залишаються злободенні питання "Що викладати?" та "Як викладати?", що потребує постійного пошуку нових підходів до їх вирішення. Завданнями, які вимагають уваги та будуть розглядатися у цій статті, є такі: 1) аналіз ситуації з ІМ, які викладаються у Північній Америці, в першу чергу у США, у контексті кризових явищ гуманітарних наук; 2) виокремлення двох провідних видів мотивації для посилення інтересу до вивчення ІМ та підвищення ефективності процесу викладання української мови як іноземної у Північній Америці. Вирішення окреслених вище проблем становить мету цієї публікації.

Незважаючи на те, що глобалізаційні процеси підвищили роль і значення ІМ для забезпечення активного спілкування у різних сферах людської діяльності, багато дослідників вказують на кризовий характер стану викладання гуманітарних наук, включаючи ІМ. Кризові явища спостерігаються у якості іншомовної підготовки північноамериканських студентів, у визначенні змісту навчання та виборі відповідних навчальних засобів і матеріалів, у нерівному доступі до освіти, у зменшенні кількості студентів, які бажають вивчати гуманітарні науки. Наприклад, Д. Джеймс підкреслює, що різко зменшилася кількість студентів гуманітарного напрямку підготовки, котрі навчаються на рівні бакалаврату, та відзначає іноді непропорційне співвідношення між студентами-бакалаврами та випускниками магістерських і

докторських програм [5, с. 45]. Причину такого становища дослідниця вбачає у тому, що професори самі сприяли деякій економічній нестабільності і кризі відповідної гуманітарної професії, внаслідок якої випускники університетів залишаються тільки з несплаченими боргами за отримані освітні послуги і роботою на неповну ставку або безробіттям. Подібні явища мають місце також і в Україні, проте, на відміну від американських дослідників, у нас такі проблеми недостатньо аналізуються та не завжди належно вирішуються.

В умовах економічної кризи та обмеженого фінансування північноамериканські університети постійно переглядають зміст навчальних програм, здійснюють переоцінку викладацького складу своїх структурних підрозділів. В результаті цього спостерігається крен в сторону культурологічних студій, хоча більшість студентів на рівні бакалаврату становлять ті, які реєструються саме на мовні курси. Викладання мови вважається рутинною справою, тому її викладають аспіранти або викладачі-сумісники, а для професорів пріоритетом є викладання літератури. Окрім зменшення кількості студентів, які реєструються власне на курси ІМ, слід вказати на гуманітарне спрямування навчально-методичних ресурсів, що домінують над діловими чи технічними матеріалами [1]. Причиною цього явища, як вказує Р. Берман, є те, що викладання ІМ недостатньо винагороджується матеріально і морально та не має такого престижу, як, наприклад, викладання літератури або заняття літературознавством [2, с. 63]. Однак студенти намагаються потрапити на студії гуманітарного циклу, тому що для них це є додаткова можливість оволодіти ІМ паралельно з набуттям основної професії. Подібну ситуацію спостерігаємо і в Україні. Наприклад, багато студентів економічних ВНЗ, котрі спеціалізуються у менеджменті зовнішньоекономічної діяльності, міжнародній економіці тощо, поступають на навчання заради можливості одночасного оволодіння однією або двома ІМ свого фахового спрямування.

Таким чином, ми проаналізували лише окремі аспекти кризових явищ у викладанні ІМ, які мають багать спільного зі станом викладання і в Україні. Далі ми звернемося до розгляду двох основних, на нашу думку, видів мотивації, за допомогою якої можна підвищити ефективність іншомовної підготовки студентів.

Як відомо, мотивація є рушійною силою успішності навчання. Проте проблема полягає у тому, що деякі викладачі, як зауважує А. Гайшерік, не намагаються виявити, з якою мотивацією студент прагне оволодіти ІМ [4, с. 9], щоб максимально використати мотиваційний чинник у навчальному процесі. Аналіз детально розроблених анкет на початку курсу значно допомагає у визначенні мотивації того чи іншого студента. Як свідчать результати таких опитувань, студенти бажають оволодіти ІМ, щоб інтегруватися у культурне середовище

певного суспільства, тому для них важливою є **інтегративна мотивація**. Наприклад, яскравим зразком інтегративної мотивації до вивчення української мови в Канаді є необхідність для молоді влитися у діаспорні організації, брати участь у їх культурних заходах. Іншим важливим видом мотивації є **інструментальна**, коли вивчення ІМ мотивується бажанням досягти успіхів у навчальній діяльності, професійній кар'єрі та економічному зростанні. При викладанні української мови як іноземної недостатньо акцентується увага на цьому виді мотивації, натомість виділяється лише інтегративна мотивація. В результаті цього, коли випускники програми з українського фольклору, наприклад, йдуть працювати в міжнародні корпорації, вони не готові відразу проявити свої фахові здібності та знання під час спілкування із українськими діловими партнерами. Переорієнтація з інтегративної на інструментальну мотивацію може збільшити кількість студентів, які вивчатимуть ІМ, щоб стати, за словами Х. Бернс, полікомпетентними користувачами мови, здатними повноцінно функціонувати у міжкультурному середовищі [3, с. 124]. Таким чином, важливо розвивати не лише інтегративну мотивацію, а й інструментальну, щоб випускники північноамериканських коледжів або університетів могли практично реалізувати свої знання та вміння працювати за фахом, володіючи підмогою спеціальності на належному рівні.

З метою активізації уваги студентів, розвитку у них інструментальної мотивації під час викладання української мови як іноземної доцільним вважається використання підручників та посібників, які видані не лише західними видавництвами, а й українськими. Такий підхід не лише урізноманітнює навчальний процес автентичними матеріалами, сприяє формуванню соціокультурної компетенції, а й підвищує зацікавленість в оволодінні українською мовою з метою її використання у професійній діяльності. Наприклад, в Альбертському університеті (Едмонтон, Канада) поруч з відомим підручником української мови американського професора Асі Гумецької *Modern Ukrainian* використовуються найостанніші підручники української мови, які видані в Україні. Ще одним аспектом, який задіяний у розвитку інструментальної мотивації при вивченні ІМ в Альбертському університеті, є програми вивчення української мови у Львівському університеті канадськими студентами у період канікул. Ця програма працює на засадах літньої школи, що дає можливість студентам, що навчаються на денній формі навчання, проходити курс української мови без відриву від виробництва. Одним із видів робіт з вивчення мови на курсах є написання студентами есе, філософських роздумів з певної проблематики, інших творчих письмових завдань. Щоб підтримувати контакти з викладачами у міжсесійний період, обговорювати результати навчання, брати участь в онлайн-наукових конференціях тощо широко використовуються можливості Інтерне-

ту. Сучасні телекомунікаційні засоби дозволяють підтримати рівень інтересу до вивчення ІМ за професійним спрямуванням, розвивають інструментальну мотивацію у студентів.

Таким чином, ми зробили спробу проаналізувати сучасний стан викладання ІМ у Північній Америці у контексті кризових явищ, які мають місце у гуманітарній сфері. Шляхом виходу із такого положення вважаємо розвиток різних видів мотивації, перш за все інструментальної, до вивчення ІМ, що повинно, на нашу думку, сприяти активізації освітньої діяльності і підвищенню її ефективності, стимулюванню науково-дослідної роботи. Перспективами подальших наукових пошуків буде аналіз останніх методичних доробок зарубіжних дослідників, їх екстраполяція на практику викладання ІМ в Україні, поширення позитивного світового досвіду серед викладачів дисциплін гуманітарного циклу.

Література

1. Полковський В.П. Викладання іноземних мов у Північній Америці: сучасний стан, проблеми, перспективи // Методика викладання іноземних мов в Україні: Що нового в ХХІ столітті?: Матеріали науково-методич. конф., м. Тернопіль, 1 жовтня 2004 р. – Тернопіль: Інститут економіки і підприємництва, 2004. – С. 9-11.

2. Berman R.A. Reform and Continuity: Graduate Education toward a Foreign Cultural Literacy // Profession. – 1997. – P. 61-74.

3. Byrnes H. The Cultural Turn in Foreign Language Departments: Challenge and Opportunity // Profession. – 2002. – P. 114-129.

4. Geisherik A. The Role of Motivation among Heritage and Non-Heritage Learners of Russian // Canadian Slavonic Papers. – 2004. – Vol. 46. No. 1-2. – P. 9-22.

5. James D. Bypassing the Traditional Leadership: Who's Minding the Score? // Profession. – 1997. – P. 41-53.